

z Apolináře“, z toho se 8 let staral o grafickou úpravu a ilustrace. Syn vzpomínal na týdenní vícečetnou rodinnou terapii v Lojovicích, kterou prodělal jako osmiletý pod vedením Arnošky Mařové a Jiřího Hellera. Zprávu z této rodinné terapie publikoval jeho otec v Zápisech z Apolináře.¹¹ Citujeme Daniela Gawlika juniora: „Apolinář přispěl k tomu, že jsem se mohl poučit z chyb svého otce a prošel dospíváním, a to až do dneška bez karambolů.“ „Za nejdůležitější hodnotu považuji naprostou upřímnost vůči sobě samému.“ Též pohovořil o pevné víře své a své manželky, v tomto ohledu nám připomněl Arnošku

Mařovou. Klus ukončili společně se svojí chotí Kamilou požehnáním všem přítomným, bylo prodchnuto dodáváním naděje ve smyslu: „Naděje je uvědomění si možnosti dosáhnout cíle“.¹²

Poznámka: Jména všech uvedených osob jsou publikována s jejich explicitním souhlasem. Daniel Gawlik nám napsal: „Klidně nás uveďte celými jmény včetně táty. Daniel Gawlik je v apolinářských kruzích pojem. Navíc každého bude moci „více trknout“, že úspěšná léčba může pozitivně ovlivnit i následující generace.“¹³

Jindřich Mischa Nerad M.D.

Nevázán k žádné instituci, finanční podpora žádná

Ludmila Neradová M.D.

Nevázána k žádné instituci, finanční podpora žádná

Kontaktní osoba pro korespondenci:

Jindřich Mischa Nerad M.D.

l.neradora@gmail.com

Literatura

1. Post festum. Kontext 1987; 3 (3): 1.
2. A Room with a view: Nachruf an Dan Pokorný. Dostupné na: <https://www.sfu.ac.at/de/news/a-room-with-a-view-nachruf-an-dan-pokorny/>. Staženo 9. 4. 2024.
3. Pokorný D. E-mail 10. 5. 2013.
4. Nerad J, Neradová L. Kolegové z Nizozemí v Apolináři. Protialkoholický Obzor 1988; 23 (1): 63–64.
5. „Frère Jacques“ a été composé par Jean-Phillipe Rameau! Dostupné na: <https://www.radiofrance.fr/francemusique/frere-jacques-a-ete-compose-par-jean-philippe-rameau-4058074>. Staženo 20. 4. 2024.
6. Skála J. Apolinářský zpěvník. Zápisy z Apolináře 1983; 32 (1-2-3-4-5): 64–77.
7. Müller V. Osobní sdělení. 17. 5. 2024.
8. I Like the Flowers. English Folk Song traditional. Dostupné na: <https://www.freescores.com/sheetmusic?p=aeGEDnOAvj>. Staženo 2. 4. 2024.
9. Blue Moon: City Fan Anthem. Dostupné na: <https://www.mancity.com/news/club-news/club-news/2013/august/blue-moon>. Staženo 2. 4. 2024.
10. Blue Moon. Dostupné na: <https://bierothek.nl/brauereien/blue-moon>. Staženo 2. 4. 2024.
11. Gawlik D. U lojovického táboráku. Zápisy z Apolináře 1983; 32 (1-2-3-4-5): 108–110.
12. Kratochvíl S. Skupinová psychoterapie neuros. Praha: Avicenum / Zdravotnické nakladatelství 1978: 150.
13. Gawlik D. E-mail 8. 6. 2024.

recenze

Shrier A.

NEVRATNÉ POŠKOZENÍ: JAK NAŠE DCERY PROPADAJÍ TRANSGENDEROVÉ MÁNII

(z angl. originálu *Irreversible Damage: The Transgender Craze Seducing Our Daughters* přeložila Romana Hegedüsová). Praha, Bourdon 2024, 336 s. ISBN 978-80-7611-150-9.

v USA, ale i v mnoha dalších zemích poměrně bouřlivé reakce a její možné vydání vyvolalo značné kontroverze taktéž v České republice. Knihu mělo původně vydat nakladatelství Albatros, které se však nakonec rozhodlo knihu nevydat pro její jednostrannost a zraňující potenciál pro určitou skupinu lidí. Následně se rozhodlo její překlad a práva odkoupit nakladatelství Bourdon, které se rozhodlo knihu vydat, což se v těchto dnech stalo.

Kniha se zabývá narůstajícím fenoménem transgender problematiky u dospívajících dívek v USA, u kterých rodiče až do adolescentního věku neměli nejmenší pochybnosti o jejich genderové identitě a nepozorovali žádné známky genderové dysforie. Klíčovým pojmem v této knize je „genderová dysforie s rychlým nástupem“ (rapid-onset gender dysphoria, ROGD), což označuje náhlý a pro

V roce 2020 byla v USA vydána kniha autorky Abigail Shrier s názvem *Irreversible Damage: The Transgender Craze Seducing Our Daughters*. Tato kniha vyvolala nejen

okolí neočekávaný výskyt genderové dysforie u adolescentů. Shrierová často označuje situaci za „epidemii“ a přirovnává ji například k mentální anorexii. Kniha diskutuje o sociálních a psychologických faktorech, které ovlivňují genderovou dysforii.

Z pozice novinářky se Shrierová v knize obrací na odborníky i influencery zabývající se genderovou problematikou, ale především na rodiče dívek s ROGD, jejichž příběhů je v knize spousta, a právě na těchto příbězích často nespokojených a zoufalých rodičů autorka demonstrovává problematiku.

Zajímavou částí knihy je kapitola věnovaná takzvané epidemii genderové dysforie s rychlým nástupem (ROGD) z pohledu doktorky Lisy Littmanové. V roce 2018 publikovala v časopise PLOS ONE článek, ve kterém se zaměřila na rozhovory s rodiči dívek s ROGD, aby potvrdila několik hypotéz. Littmanová zkoumala například, zda sociální ovlivňování může přispět k rozvoji genderové dysforie, nebo zda její rozvoj neovlivňují maladaptivní copingové mechanismy. Brownova univerzita, kde doktorka Littmanová pracovala, se za vydání článku omluvila a přezkoumávala jeho metodologii, než ho znovu publikovala.

Další kapitoly knihy kritizují nabádání influencery k hormonální terapii a sociální tranzici bez dostatečného psychologického zhodnocení. Je zde popsáno, jak influencery ospravedlňují lhaní a podvádění ve snaze získat hormonální terapii. Podobně jako Dr. Littmanová ve svém

článku, i Shrier poukazuje na možnost vzájemného ovlivňování v sociální skupině a velkého vlivu sociálního prostředí v rozvoji genderové dysforie.

Pro psychiatry, psychology a psychoterapeuty mohou být zvláště zajímavé kapitoly věnované afirmativní terapii u psychiatrů a psychologů v USA. Jedná se o přístup, který se zaměřuje na bezpodmínečné přijetí a podporu individuálního sebeurčení genderové identity klienta, neklade důraz na zkoumání nebo zpochybňování podkladů pro tyto pocity. V knize je opakovaně popsáno, jak byli rodiče tímto přístupem zaskočeni, popisovali také pocity zrady či nedostatečné pomoci ze strany odborníků. Autorka se zde ostře vymezuje právě proti sebediagnostice a sebeurčení genderové dysforie a je velmi kritická k afirmativnímu přístupu. Argumentuje, že tyto metody mohou vést k unáhleným rozhodnutím o tranzici bez dostatečného psychologického zhodnocení, upozorňuje na riziko, že afirmativní přístup může ignorovat hlubší psychologické nebo sociální problémy.

Kniha je kontroverzním pohledem na narůstající fenomén transgender problematiky, zejména u dospívajících dívek v USA. Autorka se k problematice vyjadřuje velmi kriticky a často jednostranně, přičemž zdůrazňuje rizika spojená s rychlým nástupem genderové dysforie a jejím dopadem na mladé ženy. Přestože kniha vzbuzuje kontroverze a kritiku, může i v českém prostředí otevřít prostor k další diskusi a zkoumání problematiky z jiného úhlu pohledu.

MUDr. Rachel Sajdlová

Psychiatrická klinika – sexuologie, FN Plzeň a Lékařská fakulta UK v Plzni

doc. MUDr. Luděk Fiala, Ph.D., MBA

Psychiatrická klinika – sexuologie, FN Plzeň a Lékařská fakulta UK v Plzni,
Sexuologický ústav 1. LF a VFN Praha
Ludek.fiala@vfn.cz

Literatura

- Diaz S, Bailey JM. Rapid Onset Gender Dysphoria: Parent Reports on 1655 Possible Cases. *Arch Sex Behav* 2023 Apr; 52 (3): 1031–1043. doi: 10.1007/s10508-023-02576-9. Epub 2023 Mar 29. Retraction in: *Arch Sex Behav*. 2023 Nov;52(8):3577. PMID: 36991212; PMCID: PMC10102036.
- Gonzales Real A, Lobato MIR, Russell ST. Trajectories of Gender Identity and Depressive Symptoms in Youths. *JAMA Netw Open* 2024 May; 7 (5): e2411322. doi: 10.1001/jamanetworkopen.2024.11322. PMID: 38776085; PMCID: PMC11112442.
- Kaltiala-Heino R, Bergman H, Työljäärvi M, Frisén L. Gender dysphoria in adolescence: current perspectives. *Adolesc Health Med Ther* 2018 Mar; 9: 31–41. doi: 10.2147/AHMT.S135432. PMID: 29535563; PMCID: PMC5841333.
- Littman L. Parent reports of adolescents and young adults perceived to show signs of a rapid onset of gender dysphoria. *PLoS One* 2018 Aug; 13 (8): e0202330. doi: 10.1371/journal.pone.0202330. Erratum in: *PLoS One*. 2019 Mar 19;14(3): e0214157. PMID: 30114286; PMCID: PMC6095578.
- Sapir L, Littman L, Biggs M. The U.S. Transgender Survey of 2015 Supports Rapid-Onset Gender Dysphoria: Revisiting the “Age of Realization and Disclosure of Gender Identity Among Transgender Adults”. *Arch Sex Behav*. 2024 Mar; 53 (3): 863–868. doi: 10.1007/s10508-023-02754-9. Epub 2023 Dec 18. PMID: 38110845; PMCID: PMC10920421.
- Turban JL, Dolotina B, Freitag TM, King D, Keuroghlian AS. Age of Realization and Disclosure of Gender Identity Among Transgender Adults. *J Adolesc Health* 2023 Jun; 72 (6): 852–859. doi: 10.1016/j.jadohealth.2023.01.023. Epub 2023 Mar 17. PMID: 36935303.
- Zucker KJ. Epidemiology of gender dysphoria and transgender identity. *Sex Health* 2017 Oct; 14 (5): 404–411. doi: 10.1071/SH17067. PMID: 28838353.